

P r i k a z i i o s v r t i

MARIOLOŠKE RASPRAVE

Ante Sekulić, *Mariološke rasprave*, M-Print, Zagreb, 2020., 246. str.

Premda nije teolog, akademik Ante Sekulić (1920. - 2016.), kao uvjereni katolik, piše o teološkoj temi, konkretnije, o mariologiji. Da bismo što bolje uronili u ovo imponirano djelo, treba reći da je akademik Sekulić kulturni uglednik, poznati hrvatski književnik, jezikoslovac, jedan od prevoditelja Zagrebačke Biblije, povjesničar, dopisni član HAZU, esejist, prevoditelj itd. Rodom je iz Subotice, a uglavnom je živio i radio po raznim mjestima i gradovima u Hrvatskoj. Objavljujući raznovrsne tematske radove po mnogim časopisima, veliki dio svoje znanstvene pozornosti usmjerio je na istraživanje jezika, običaja i povijesti bačkih Hrvata i svih onih koji su na svoj način pridonijeli vrsnoći života hrvatskoga puka u Podunavlju.

Kao i mnogi hrvatski intelektualci koji su neustrašivo živjeli i svjedočili svoju katoličku vjeru, bio je na ciljniku jugoslavenske komunističke vlasti. Zbog nepokolebljivih vjerskih i nacionalnih uvjerenja komunisti su ga prvi put lažno optužili i osudili na šest mjeseci zatvora neposredno nakon Drugoga svjetskog rata, potom su ga optuživali za sudjelovanja na vjerskim obredima, a nakon Hrvatskoga proljeća 1972. godine drugi je put osuđen na dvije i pol godine strogoga zatvora u Subotici. Unatoč svim tim patnjama Sekulić nije posustao, nego se je, uz očitu predanost Blaženoj Djevici Mariji, othrvao svim progonima i do kraja ostao stamen i postojan, pa smatram da bi se zbog širine i doprinosa njegova znanstvenog opusa hrvatskoj kulturi i zbog katoličkoga svjedočenja akademiku Sekuliću trebalo, kako na znanstveno-kulturnoj tako i na crkvenoj razini, posvetiti mnogo više prostora. Osobito je važno istinski proučavati njegova djela i doprinos duhovno-kulturnoj stvarnosti Hrvata u Vojvodini.

Knjiga *Mariološke rasprave*, koju je, prigodom stote obljetnice njegova rođenja, priredio i predgovor sročio prof. dr. sc. Stjepan Kušar, sastoji se od tri dijela. Tematika tih radova vezana je uz

pobožnost Blaženoj Djevici Mariji, što govori da je profesor Sekulić bio duboko prožet pobožnošću Mariji, jer teško bi mogao s takvom istančanošću i strašću napisati ovakva djela da ne proizlaze iz njegove kršćanske proživljenosti, duhovnoga uvjerenja i znanja, vjere i pobožnosti. Premda ulazi u područje pučkih pobožnosti s kojima su povezani narodni, dakako i vjerski običaji, ipak su rasprave više povijesnoga karaktera. Napisana djela potvrđuju da je pisac bio duboko upućen u sadržaje kojima se bavi, bilo s aspekta pobožnosti i teološke spoznaje, bilo povijesnih vrela i tradicije, događaja i osoba, dakako, uz duboki smisao za duh hrvatskoga jezika i književnog izričaja. Sekulić u ovim člancima ne piše o sebi, nego se s lakoćom iščitava njegova osobnost, marijanski duh i jasan narodni stav, što ovu knjigu dodatno čini vrijednom i primamljivom.

U prvomu dijelu sabrani su radovi prof. dr. sc. Ante Sekulića, koji, kao plodni i provjereni istražitelj hrvatske kulturne baštine, opisuje marijanske pobožnosti Hrvata. Prije svega, radi se o njegovoj zavičajnoj, bačkoj i podunavskoj tematici, s naglaskom na marijansku pobožnost podunavskih Hrvata, a za čiju su pravovjernost važne vjeronaučne knjige i molitvenici. Poglavitito ističe molitvu obiteljske krunice, svibanjsku i listopadsku pobožnost, svjedočanstva o škapularima, marijanske blagdane, pjesme, molitve i razne običaje o Marijinim blagdanima, proštenja i hodočašća. Na temelju izvora, što potvrđuje mnoštvom bilješki, koje su svojevrsna svjedočanstva o stoljetnom štovanju Marije, prikazuje vjerski život hrvatskoga puka te višestoljetnu odanost i povjerenje u Gospin zagovor. Istim duhovnim i znanstvenim zanosom, nakon kraćega povijesnog osvrtu na događaje u Podunavlju, prikazuje Mariju u bačkoj povijesti tijekom 16. stoljeća, potvrđujući da je u teškim vremenima bačke povijesti Marija nazočna i utkana u život vjernika. Osim toga, suvislim i tečnim književnim stilom svjedoči o značenju molitvenika i obrednika biskupa Lajče Budanovića (1873. - 1958.) za čašćenje Marije u Podunavlju. Sekulić svjedoči da je biskupu Lajči Budanovću, koji potječe iz ugledne hrvatske katoličke obitelji u Subotici, uz njegov književni i kulturni rad, osnivanje društava i udruga te vođenje bratstava i narodnih knjižnica, napose bilo svojstveno štovanje Majke Božje. Radi se o velikoj osobnosti, čovjeku koji je u svojoj svećeničkoj i biskupskoj službi svojim zalaganjem i primjerom u pastoralnomu radu širio štovanje Bogorodice, uvjeren da time najbolje služi svojoj Crkvi i svomu narodu.

Budući da je profesor Sekulić dugo vremena živio i službovao u Rijeci, kao pročelnik katedre za hrvatski jezik na Pedagoškoj akademiji, obližnji Trsat mu je bio duhovni izvor na kojemu je napajao svo-

ju književničku dušu marijanskim duhom. Stoga je razumljivo da je akademik Sekulić pisao o trsatskomu svetištu i zabilježio stihove složene na raznim jezicima te razmišljanja i nadahnuća hrvatskih pisaca, svećenika i redovnika, u susretu sa Zagovornicom navrh trsatskih stuba. Sukladno tomu, u drugomu dijelu knjige prvenstveno prikazuje trsatsko marijansko svetište u hrvatskoj književnosti, odnosno u ovomu članku pokušao je temeljito i pouzdano prikupiti građu o Trsatskoj Gospi, koja je iznad Sušaka bdjela nad povijesnim zbivanjima hrvatskoga naroda. Da je prof. dr. sc. Ante Sekulić zaista imao karizmu proučavanja govora o Mariji, potvrđuje činjenica da, posegnuvši za izvorima, temeljito piše o Bogorodici u crkvama i samostanima hrvatskih pavlina, čija se velika gorljivost ističe u štovanju Gospe. Sukladno tomu prikazuje život i pastoral velikoga zagrebačkog biskupa i pavlina Martina Borkovića (1597. - 1687.), čije je ime povezano uz održavanje mnogih sinoda i duboko utkano u buđenje hrvatskoga narodnog ponosa. Biskup je Borković osobno njegovao i poticao pobožnost prema Majci Božjoj, a pridaje mu se velika zasluga oko otkrića kipa Bistričke Gospe.

U trećemu dijelu akademik Sekulić obrađuje rad zagrebačkih biskupa i bistričkih župnika u obnovi svetišta Marije Bistrice u posljednjih tristo godina. Time želi potaknuti raspravu te istaknuti ulogu biskupa i župnika koji su u određenim uvjetima održavali Bistričko svetište. Posebno potiče daljnje očuvanje i punu duhovnost Marije Bistrice kao, hodočasničkoga mjesta na kojemu su se tijekom tri stoljeća susretali svi kojima je Majka Božja pomogla u svakovrsnim nevoljama. Potom prikazuje Mariju u hrvatskoj književnosti nakon Drugoga vatikanskog sabora. Govoreći o ratnim nevoljama hrvatskoga naroda devedesetih godina, ističe da su Hrvati duboko vjeran i tradicionalan narod, međutim posvješćuje činjenicu da je nevjera novija pojava u hrvatskoj književnosti. Osim zlokobnih okolnosti nakon Druga svjetskog rata Sekulić u ovoj studiji izrijeekom nabraja mnoga dobra koja su se dogodila u Hrvatskoj nakon Drugoga vatikanskog sabora (1963. - 1965.), napominjući da se Marija u hrvatskoj književnosti posebno javlja u svezi s njezinim svetištima. Opisujući odnos prema Mariji u Crkvi i društvu u osvit i nakon Sabora, mnogih kriza i godina procvata, tvrdi da Marijin lik u hrvatskoj književnosti i kulturi nije narušen, štoviše, marijanski segment tvori integralni dio glavnine pjevanja u Hrvata. Osim što nabraja mnoge pisce koji pišu ili pjevaju o Mariji, isto tako analizira neke molitve, pučke stihove i pjesnike koji proniču u smislenost i dubinu hrvatskoga štovanja i ljubavi prema Mariji. Sekulić ističe da su mnoga glasila i knjige, zbornici i časopisi, tjednici i vjesni-

ci u kojima su svoje misli i pjesme o Mariji objavljivali književnici i obični puk. Raščlanjujući govor o Mariji u hrvatskoj pučkoj pjesmi, odnosno o „molitvicama” i „pismicama” o Majci Mariji, dijeli ih u tri tematske skupine: svagdašnje prošnje, hodočasnički zazivi i vapaji u potrebama. Zaključuje da se u razmatranju pučkoga pjesništva o Mariji, što je često izraženo krhkim i neusklađenim ritmovima, bez rime i slovničkih pravila, ustrajno veliča Bogorodica, ispovijeda vjera, traži zagovor i pomoć, obrana i zaštita u svagdašnjici te da spomenute bilješke i raščlambe upućuju na zaključak o stoljetnom, dosljednom i postojanom štovanju Marije u Hrvata.

Osim uvodnih misli prof. dr. sc. Stjepana Kušara, na kraju knjige pridodan je tekst prof. dr. sc. Franje Emanuela Hoška, kao popratna riječ, u kojemu se on osvrće na dotadašnju mariološku misao akademika Sekulića, koji je, kao graditelj suvremene hrvatske kulture, svojim studioznim pristupom u *Mariološkim raspravama* oteo zaboravu mnoge marijanske uspomene i običaje, vjeru i pučke pobožnosti, duh i kulturnu baštinu Hrvata.

Istražujući pučku pobožnost prema Blaženoj Djevici Mariji, akademik Sekulić polazi od kulturno-povijesnih spoznaja, koje razaznaje pomoću povijesno-teološkoga i religijsko-etnološkoga metodološkoga postupka. Takav pristup u mnogomu može poslužiti kao model istraživanja na biskupijskim, župnim ili drugim razinama. Pišući o kršćanskoj marijanskoj pobožnosti, izražava svoj vjernički odnos prema Isusu Kristu, Mariji i Crkvi te očituje osobno poznavanje različitih marijanskih pobožnosti, ljubav prema svomu narodu i podunavskomu zavičaju. U ovoj knjizi, koja je obrađena s povijesnoga i teološkog aspekta, prisutne su mariološke odrednice, ali ne kao izričita tematika, jer se akademik Sekulić ne bavi mariologijom u užem smislu, nego se ti momenti reflektiraju kroz razne oblike pobožnosti i kroz pastoralne pothvate koje prikazuje. Sa znanstvenog aspekta tekstovi su mariološki i sadržaj je marijanski, a zahvaćen je ne samo s kulturno-književnoga stvaralaštva nego i s aspekta bogoslužnih čina i pučke pobožnosti. Knjiga je, s povijesno-kulturnoga i običajnoga vida, ozbiljan doprinos marijanskoj duhovnosti, bogata znanstvena i duhovna ostavština, a posebno je korisna u razvijanju mariološke dimenzije našega katoličanstva. Bit će od velike koristi kako znanstvenicima tako i pastoralnim djelatnicima kao nadahnuće za razvitak narodne i književne svijesti, povijesne i kulturne baštine te duhovnoga života i pastoralnoga rada.

Alojzije Čondić